

KOLOZSVÁRI KÖZLÖNY.

SZERKESZTŐI LAKÁS:

Széchenyi-tér, a hidkaputól kimenet balra a 261. szám alatti ház emeletében.

Megjelen e lap hetenkint 3-szor u. m. kedden, csütörtökön és szombaton délen. Ára évnegyedre 3 ft. o. é.

Hirdetési ár: 5 hasábos sorért 1-ór 7 kr., 2-ór 6 kr., 3-ór 5 kr. o. é. minden hirdetés után 30 kr. bérlegdíj. Előfizetés s hirdetés a kiadó-hivatalnál kezeltetik.

A nyilttér-i cikkek sora után 20 kr. előleg beküldése mellett a szerkesztőséghez czimzendők.

KIADÓ-HIVATAL:

Középutca, STEIN J. könyvkereskedése.

Előfizetési díj

K. KÖZLÖNY

april-júniusi folyamára.

Egészévre . . . 12 forint.

Félévre . . . 6 „

Évnegyedre . . . 3 „

Az előfizetési pénz kiadó Stein János középutcai könyvkereskedésébe küldendő, hol a megrendelt példány pontos megküldéséről intézkedve van.

Magánosok ménéi.

(B.) Ujabb időben a kormány több gondot kezdett fordítani a lótenyésztésre. Gazdasági egyetünkől is több versen kért ki a lótenyésztés egyes ágaira vonatkozó vélekedését, a császári méneseknél okszerűbb tenyésztési rendszer hozatott be, e célra nemes ménnek vásároltatnak időről időre, cikkek jutalmazása, versenydíjak kitűzése által is hatni kívánt a kormány a lótenyésztésre, sőt a császári ménnek alkalmazásánál is helyesebb irány mutatkozik, bár e részben még igen sok kívánni való marad fenn.

Azonban a mint a magánosok ménéi mikénti használhatása tárgyában célba vett intézkedésekből kitetszik.

Minden családfő s gazda maga ismeri legjobban szükségét, s szereti ügyeit önállólag vezetni, menten idegen s hivatalan beavatkozástól, s ebből kimagyarázható, hogy a kormánynak bürocraticus rendszabályai e téren némelykor hajótörést szenvednek, még olykor is, ha üdvösök; akkor a midőn a socialis téren kezdeményezett reformok legtöbbször rokonszenvre találának.

Fennebbi állításunkat igazolja azon körülmény is, miszerint a magánosok ménéi mikénti használata tárgyában 1855 óta kibocsátott rendeleteit a kormány mai napig sem birta életbeléptetni, csak azért, mert azok igen beleavatkoznak a tulajdon mikénti használatába, s mert a ellenörködés színét hordják magokon; szóval, szűkebb korlátok közé szorítják a gazdát, mint azt az állam, az egyes gazdák s a lótenyésztés érdekei okvetlenül megkívánák. A magas kormány, a mint látszik, a nevezett tárgyan 1855 óta kibocsátott rendeleteit keresztyülvitelétől újabb meg akarja kísértetni, s ez okból közölte azokat a bécsi központi lovaregylettel s a királyi főkörmányszék útján közöltettek ezek a központi lovaregylet e tárgyban tett észrevételeivel együtt az erdélyi gazdasági egyetllet.

A célba vett intézkedések értelmében, az egyes gazdák, akár magok szükségére, akár gazdátarsaik részére bér mellett csak azon méneket használhatnák, melyeket egy, a kormány által kinevezett bizottmány elébe állítva, az azokat használhatóknak ítélve, használhatósokról szabadalmat adott a tulajdonosnak. Még tovább megy a kivitelben, azon méntulajdonosokat, kik az e tárgyban kibocsátott rendeleteket áthágnák, pénzbírsággal, sőt fogsággal is rendeli büntettetni. Arra is felhatalmaztatnának az illető bizottmányok, hogy az általok tenyésztésre célaránytalannak ítélt méneket kiheréltsék, s hogy a tulajdon szabad használatára merőben illusioussá váljon a ménék evidentiájának tartása bizonyos katonai s civil közegeknek tétetnek köteleességévé.

A kormány fennebbi tervei közöltetve a bécsi központi lovaregylettel, átlátta ugyan, hogy a csupa magán használatra alkalmazott ménekre vonatkozólag ily eljárást alkalmazni hasznos nem volna; de azonban abstract elméleteknek hódolva abban bele nyugodt, hogy a kormány által ajánlott rendszabályok alkalmazásának azon méntulajdonosokra nézve, kik ex professo hágnak bérért.

Vizsgáljuk meg tehát, ha valjon hasznos lenne-e a lovaregylet által is elfogadott ez intézkedés keresztyülvitel.

Igénytelen nézetünk szerint a tulajdon szabad használatára ilyenmő korlátozása nem indokolható sem egyik, sem a másik esetben; mert a tulajdon szabad használatára oly polgári jog, melynek élvezhetése szegénnyt úgy mint

gazdagot egyaránt megillet, mindaddig, míg tulajdona használata által másnak kárt nem teszen. Már pedig az istálón tartott ménék senkinek kárt nem okoznak, a kancaat tulajdonosoknak pedig jogokban áll, kancaik számára a mént belátások szerint választani. Ehez képest legfőkébb a szabadon tartott ménék jöhetnének politikai felügyelet alá s a közhasználatra tartott helységi ménék.

Meg lehetne tehát határozni, hogy köz ménesekbe egy évesnél idősb mén csikókat tartani tilos, s jó volna, ha a helységek, a hol lehet, külön pásztortárs alatti mén-csikó méneseket állítanának. A helységek által vásárlandó ménék mehetnének bizonyos vizsgálaton át, de e részben sem kellene annyira terjeszkedni az állam beleavatkozásának, hogy az ebből eredő ellenszenv a rendeletek kiadására kényszerítse az illetőket, vagy hogy a magán s egyesületi önállóság merőben megsemmisüljön.

Ily szerű intézkedések keresztyülvitelével ezzel járó alkalmatlanságok következtében okvetetlen megapasztna a czélszerű ménék számát, mert egy pár forintért senki sem szereti magát kellemetlenségnek kitenni, s így éppen a kevesebb kancaát tartó gazdák fosztatnának meg attól, hogy egy pár nemesebb csikóra tehessenek szert, főleg azon helységekben, melyek a császári ménék állomásaitól távolacska esnek.

Nálunk a Királyhágón innen azért sem volna korszerű egy ily rendszer behozatala, mert ez idő szerint a kormány közegek rendszerint oly egyénekből állnak, kik okszerű gazdasággal, marha-, főleg lótenyésztéssel igen keveset vagy éppen semmit sem foglalkozva nem is lehetnek illetékes bírák, állatorvosai pedig a vidékeknek nincsenek.

A többször idézett rendszer keresztyül vitel a lótenyésztésre nézve nem is volna hasznos a következő okoknál fogva.

A mint már említett ez esetben igen megapadna a ménék száma.

A több tenyész kancaát tartó gazdáknek érdekében van magok számára czélszerű mént szerezn, ezeknek rendszerint módjuk van a vásárlandó mén származását meg tudni, a midőn a kinevezendő bizottmány csak magát az elébe állítandó mént vizsgálva meg, igen gyakran oly méneket szabadalmazna, melyeknek ivadékaik nem felelnek meg a várakozásnak, s olyanoktól tagadná meg a szabadalmat, melyeknek használata a legjobb eredményt idézte volna elő az egész vidékre nézve. Szóval mi nagyobb biztosítéknak tartjuk a kisebb gazdákra nézve a ménes tartó nagyobb gazdák önérdékét, mit ezeknek tulajdon ménéik megválasztásában követniök kell, mint a mennyit a czélban vett bizottmányok s politikai ellenörködés által el lehetne érni.

Ha nem lesz elegendő számú mén, nem lesz mibe válogatni a kisebb birtokosoknak, s csak hogy kancajára meddőn ne maradjon fedezi azt azzal, a mivel lehet, nem csekély kárára a lótenyésztésnek.

Hogy a magánosok ménéi bérérti hágnatása hasznosan foly be a lótenyésztésre, világos abból, hogy a mióta b. Wesselényi Miklós a bérérti hágnatást divatba hozta, sokkal több nemes faj lovat lehet találni apróbb birtokosoknál, udvari tisztelnél, papoknál, stb. világos abból, hogy az oly vidékekben, a hol ménestartó gazdák vannak, kik ménéikkel bérért hágnak, általában több használható lovat lehet találni, mint a hol csak a császári ménekre van szorítva a gazda, de világos abból is, hogy a csikó-díjazásoknál azon vidékekben, a hol magánosok is tartanak méneket, s ezekkel bérért is hágnak, bizonyosan kiállják a versenyt, sőt felülmúlják a magánosok ménéitől származott csikók, a császári ménéktől származott csikókkal.

Még egy pár szót a bécsi központi lovaregylet által elfogadott azon kitétről, hogy csak azon mén tulajdonosok szorítandók a czélba vett rendszabályok megtartására, kik ex professo hágnak pénzért.

E kifejezés, mint hiszszük némileg biztosítani akarja a mén tulajdonosokat tulajdonuk szabad használatában, azonban a gyakorlati téren temérdek kellemetlenségnek, surlódnak fogna alapul szolgálni, mert hiszem ex professo hágnak bérért minden ménestartó

gazda, vagy azért, hogy maga által nevelt ménlovából jövedelmet huzzon, vagy azért, hogy pénzen vett méne árából, valamit viszsza kapjon, s mintán, ha kellő számú kancaákat akar kapni, kénytelen hirtlapok útján köröztetni, hogy ő pénzért fedez ménlovával kancaákat, igen természetes, hogy a mén tulajdonosok legnagyobb része a bérérti hágnatást ex professo üzi.

A fenebbiekből azt hiszszük elég világos, hogy a magánosok ménéi mikénti használatába bele elegyedni a kormánynak, a lótenyésztés tetemes hátrányára történne.

Adakozás az erdélyi inségesek részére.

1. A gyergyó-szentmiklósi lelkes közönség, köztisztelőben álló plebánussá ft. Ágoston Károly ur nemes buzgalma és felszólítása folytán 20 ft o. é. adományozott.

2. Ugyan a gyergyó-szentmiklósi „olvasókör“ egy szimű előadásából bejött 32 ft 60 kr bevételt, saját jövedelméből 42 ft-ra egészítve küldött be az erdélyi gazdasági bizottmánynak. Fogadják nemes tetteikért a legszívesebb köszönetet.

Némi észrevételek

B. urnak „A kolozsvári deficit“ tárgyában a „Kolozsvári Közlöny“ 45. 47. 48-ik számai alatt közzé tett taglatatára.

(Folytatása és vége.)

Vizsgáljuk meg már mit mond cikkiró a kiadási tételekre.

Ha egybe hasonlítottat a 1861 és 1862-diki költségvetés az 1865-ki kiderült, hogy nem lett volna oka cikkirónak feljajdulni a nem kellő részletezés miatt, mert az utolsó költségvetésben is találattik akkora részletezés, mint az előbbiekben; ezzel nem azt akarjuk mondani, hogy B. ur véleménye szerint nem volna megnyugtatóbb a nagy közönségre nézve egy részletezés költségvetés kiállítás, azaz, ha a költségvetés minden mellékleteivel kinyomtatva közzétetnék, de miután az egyszerű sem volt gyakorlatban, s mindenkinek szabadágában áll arról a hatóság helyőre meggyőződést szerezn, azért a költségés kinyomtatás, most is melőzhetőnek tekintett.

Egybe hasonlítván cikkiró az 1861 1862 és 1865-iki költségvetéseket kideríti, hogy 1861-diki kiadás kevesebb volt az 1865-iki 20,360 ft 27 3/4 krral, az 1862-iki pedig 28,119 ft 35 krral ezen több kiadást cikkiró a bürokratikus rendszerben állítja feltalálhatónak.

Igaz, hogy a kiderített különbség úgy áll, a mint B. ur kiszámítja. De tehet-e arról a községtanács, hogy a politikai igazgatás, jogszolgáltatás, kebl rendőrség az 1861-ki egyszerű lemondás, s annak előzményei folytán az osztrák, s annál fogva költségesebb keretek közé szorítottatt, s attól a város a képzelt autonómia fenntartása iránt viseltető ragaszkodás miatt menekülni nem tud, kinek akarja ezt B. ur hibául felróni?

Ugy látszik nem fontolta meg B. ur, hogy a szaporodott házi kiadások mellett is, az 1865-iki kiadási különbség inkább abban fekszik, hogy 1864-ről nem történt annyi bevétel, mint a mennyi előre tervezve volt, mert csak néhány pontot említve

a) a pálinka jövedelemből 1864-iki nem jött be 12,150 ft 50 kr.

b) a bor regaléből bevételeit tervezett 9600 ftból 2,414 ft 5 1/4.

c) A cs. bor- és hús fogyasztási adóból 1864 június 1-től beveendő lett volna azon év december végéig 15,448 ft 33 kr, vétetett pedig be 12,818 ft 86 kr. tehát kevesebb 2629 ft 47 kr.

d) az 1864 re kölcsönből fedeztetni tervezett összeg nem vétetett fel 7174 ft 21 1/4.

e) Az anyagát elszakadván annak építéséhez járult a város 1600 ftal, a malmok jövedelme nem folyt be 2072 ft 25 kr. összesen 3672 ft 25 kr. a mi együtt térszen 28,040 ft 49 krt, és ime ez az oka egyfelől, hogy miért több 1865-ben a kiadás, miért jött át 1865-re 29,336 ft 68 3/4 kr. mult év-ről fizetetlen maradt adósság.

De tovább menve más ada-okat is tudunk felmutatni, úgy a cikkirónak, mint a közönségnek felvilágosítására, melyek az egybehasonlított egészen más színbe tünteték elő, mint a hogy a cikkiró felállítja.

A 861-dik igazgatás került azon évi költségvetés 2. szám a-c pontjai szerint 48,333 forint 4 krba, a 862-dik pedig a költségvetés 2. sz. a-b pontjai szerint 51,095 ft 80 krba, a 865-diki került azon évi költségvetés 2. sorszám alatti 48,596

forint 76 krhoz a 861—862-diki költségvetés mintájára, hozzátéve az előfogati díjakat is, melyek a 865-diki költségvetésnél a 3. sorszám p. pontja alá 5,100 ftba vétetik fel, 53,696 ft 76 krba és így a 861-diknél 5,363 ft 72 krral, a 862-diknél 2,600 ft 96 krral többbe.

Továbbá a 861-diki építések és gazdai költségekre volt feltéve 13,507 forint 46 kr, 862-ben 15,745 ft 35 kr, 865-ben pedig 22,654 ft 30 kr, e szerint 861-nél 9,146 ft 84 krral, 862-nél pedig 6,908 ft 96 krral több.

Ebből az a tanúság, hogy ha 861- és 862-ben ekkora károsodás érte volna a városi, mint érte a 28,040 ft 49 kr be nem vehetésével 865-re hatólag 865-ben, valamint ha 861—862-ben annyi kívántatott volna az építések, a kormányzás szükségleteire, mint 865-ben, akkor a 861-diki deficit 75,594 ft 90 3/4 krt, a 862 diki pedig (az akkori bevételből a cikkiró szerint levonni kellett 21,552 ft 15 kr urbéri tőkét leszámítva) a 80,495 forint 90 krt megtűtötte volna, s ezen állapot tisztán azt mutatja, miként a 865-re magát kiűtött deficit nem a mostani kebl igazgatás hibája, hanem egy örökös baj, melynek még nagyobb emelkedését csak is az annyira fitymált községtanács buzgó, hazafias fáradozása tudja meggátolni.

Azt lehet várni, hogy miután cikkiró oly éles taglatat alá vette a városi költségvetést, el fogja mondani azon módokat is, mik által a bajon segíteni lehetne; de erről egészen hallgat, sőt, hogy az ügyet nehezítse, azt mondja, hogy sem az adópótlék — a különben is igen terhes adóval sujtott adó után ki nem vehető — sem a fogyasztási cikkek, húst, bort megadóztatni, sem végre a kivilágítást megszüntetni nem lehet, hanem mindezek mellőzésével gondoskodjék a községtanács, hogy a város szükségéi fedezve legyenek, a világitás meg ne szűnjön, s az autonómiát, a polgári igazgatást, jogszolgáltatást tartsa fenn, teljes szellemi erővel, csonkítatlan jövedelem-forrásokkal állja ki Kolozsvár a válság e napjait. Igen szép óhajtas; de az ily álmokat a valóság, mely naponta sujtólóban hat életükre, meghusítja; mert az már csak az ábrándok országába tartozik, hogy a kecske is jól lakjék s a káposzta se pusztuljon el, s a B. ur által kívántakat is csak úgy lehet teljesíteni, ha segítsi módok nyujtatnak.

Különb tén nem vett arról tudomást a cikkiró, hogy az adó után kivett 35 kr nem a város szükségére, hanem a kaszarmák és katonai szükségletek fedezésére, tehát az egyes polgárok kényelmére fizetetik, hogy házokból kényszer útján tisztí szállások ne vétessenek, s katonák beszállásolásától az egyes lakók megmentve maradjanak.

Azt sem fogja igazságosnak tartani B. ur, hogy a bor és hús cs. fogyasztási adót a város 23,000 ftban megváltván, s ezt fizetni tartozván, azáltal a polgárságnak nagy kényelmet eszközöl; de aztán mégis ezen cikkek után még a kellő adót se kapja be, hanem a város a pénztárából fizesse a hiányt.

Hát arra mit mond B. ur, hogy a bor-koreszmárlás joga a város egyetemét illetvén, ezen jogot pedig csak néhány ember gyakorolván, ezek 20,000 lélek jogát ingyen használják, és semmit ne fizessenek, nemde az egész városi nép méltán feljajdulhatna, s azt mondhatná: te városi hatóság, mielőtt egyenesen zsebemet veszed igénybe, használd fel jövedelmi forrásul azon regalét, mi engemet is illet; de a mit nem használók, hanem oda engedek néked, hogy ebből fedezd a város szükségéit. A koreszmárosok melletti plaidirozás meghozza néhánytól az aura popularist, de tulfelől igen számosabb hajlamot vesz el.

Ennyit akaránk B. ur cikkiré, s a városi község felvilágosítására elmondani, hogy így igazságosan ítélhessen az utóbbi. A felettünk uralgó rendszert mi megváltoztatni nem tudjuk, alatta kell élünk; s minden polgár akkor teljesíti köteleességét, ha az illetékes helyen megjelenik és saját ügyei tárgyalásában részt vesz, nem pedig oly befolyásra hallgat, mely ellenzési vágyból a kákan is gőst keres.

Egy centumpater.

Midőn a fenebbi cikkk itt jégét érte, tartozunk azon megjegyzéssel, hogy mi annak sem hangját, sem állítványait nem mondjuk magunkénak, hanem lapunkban annak egyik legtisztelendő írója által történtve a felszólalás, a méltanyosság és szabadelvűség kívánalmainak tettünk eleget, midőn az „audiatur et altera pars“ elvének hódolunk, a mennyiben az azon téren forog, melyen a saját viszonyok határai közt a fegyvert fegyverrel fel fogni lehet. Ezen cikkeknek fenn jellemzett természetű szövegéből s itt-ott keserű hangjából természetesen ki is tűnik.

Az ünnepek miatt jövő számunk csütörtökön jelenik meg.

A ki B. ur cikksorozatát hidegen végig olvasta, ott alapos állományokat talál, s itt az ellenvetésekkel megítélheti: mennyi részben lehetnek azok megdöntve; hibásnak látjuk azonban azt, ha felszólalásainkra mindjárt a politikai ellenszenv színt ruházzák; s megtagadjuk épp azoktól a jó akaratot s öszinte szándokot, kik a közéletben elég tanu jelét adták tiszta hazafiságunknak. Az ily félre magyarázatok, sőt a nyereségig keserű hang sem fog minket visszatartani attól, hogy nézetünket jövőre is nyíltan kimondjuk. Ismerjük a communitás terheit; de fiókunkban elég felszólalás hever, melyek több részleteiben igazolják B. ur állományait, s melyeket főként azért nem adtunk közre, mert B. ur a kérdést alaposan és kíméletesebben tárgyalván, kiadásukra szükség nem volt. Szerk.

Kül- és belföldi levelezés.

Szászváros, máj. 29.

A mai nap feledhetetlen emléktől lesz nemcsak a szászvárosi értelmiség, hanem általában hazánk műveltség-történetében.

Szászváros, mely vallás és nemzetiség tekintetében Erdély mikrokosmosának tekinthető; lévén itt négy egyház és három nemzetnek békés együttlése, éppen e sajátosság helyzete miatt már századok előtt oly pontul tekintett őseink által, melynek értelmi emelkedése egyaránt vallásos és nemzeti ügy; oly pontul, melyre okvetlenül világító tornyot kell állítani, melynek fényénél az elszórtan fekvő elemek egymást felkereshessék s a közlekedésből erőt merítsenek.

A mint a szász atyafiak a reformátót bevetették, azonnal hozzá láttak a nevelés ügyének felkarolásához s a szász föld minden nagyobb városában tekintélyes iskolák emelkedtek; különösen pedig Brassóban és Szebenben, melyek németországi minták szerint kitűnően állítottak be.

Miután azonban az enyedi köznsinban a két protestáns, a Calvin- és Luther-féle, különváltak, az előbbieket kiknek soraiban állott az akkori erdélyi magyarság nagy része, szintoly lelkesedéssel látott eleinte ugyan az alsóbb, de a nagy Bethlen Gábor óta egyszersmind a felsőbb iskolák alapításához is.

Ugyilátszik a szászvárosi ref. egyház éppen a gyulafehérvári kollegium megalapítása idejében vett fel kissé nagyobb mértéket s bár kisebb alakban, benne éppen az a tudománykör öleltetett fel, mi ezen felső tanintézetben; úgy, hogy a szászvárosi iskola a fejfővárosi miniatúrájának tekinthető, hol még a theologiai tudományok is tanítottak.

Ez eleinte csekély erővel, csupán egy mester által eszközöltetett s ennek jövője sem vala kellőleg biztosítva: míg nem I. Rákóczy György (1645-ben) azon telekkel, melyen a jelenlegi tanoda is áll, megajándékozván, arra két emeletes épületet építtetett; Barcsay Ákos (1652-ben), a későbbi fejedelem, még mint hunyadi főispán és tanácsos tartariai jószágából évenkénti 40 köböl búzát, I. Apaffy Mihály pedig (1663-ban) a sebeshelyi dézsmát adományozta a mester fizetésére fedezendő, kinek a classica litteratúrán kívül a logica és theologia (valószínűleg inkább csak gyakorlati irány) tanítása is kötelességévé tétetett, "hogy a vidéki magyarországi vallásában és nyelvben megtartassék."

Hogy pedig a tanítás megosztott teherrel könnyebben eszközölthessék, a helybeli ref. lelkészek is kötelességüknek tartották, a mestert tanórák adása által, segíteni. 1779-ben azonban a lelkészek a tanítástól visszavonulván, az iskola hanyatlani kezdett.

A ref. egyházi főtanács a lelkészek tanítását ugyan 1787-ben helyreállította, de a jövedelmes tordasi lelkészség jövedelmének a szászvárosi iskola emelésére fordítása, Pogány László iskolai gondnoknak, t. Nálácz József és báró Bánffy László zarándi és hunyadi főispánoknak nem sikerült; de sikerült az eddigi 4 éves merterek helyett egy állandó rectornak beállítása, s már 1799-ben Sipos Pált, majd Baló Sámuel Keresztés Dánielt és Bodola Károlyt látjuk a rectori széket, kik alatt a gymnasium népszerűsége 1809-ig már 200 körül volt.

Ez idő óta a Barcsay és gr. Kún családokra látjuk szállani az eddiginél is nagyobb terjedelemben azon nemes kötelességet, hogy a csekély anyagi forrásokkal bíró iskolát szellemileg és anyagilag támogatassák.

A műveltség és tudományos képzettségnek e vidéken emez egyetlen nevezetesebb eszközét, még a más felekezethez tartozó (kath.) Barcsay Ábrahám (a költő) is olyanok tartja, mely nem felekezeti, hanem emberbaráti és nemzeti ügy, s mind ő, mind veje gr. Bethlen Zsuzsanna nevezetes adományokkal neveltek az iskola tökéjét; míg a lelkes gr. Kún Sigmund 1832. már a második tanári szék alapját is leteszi, összes szerzeményei örökösül a tanodát nevezvén ki.

1815 óta már a jogi tanfolyam is életbe lép Nagy László ügyvéd által; 1833-ban pedig már a második tanár is beállítaték, míg a helybeli lelkész bölcselmi tudományokat tanít.

1840-ig kicsiben mindazon tudományok tanítottak itt, a melyek Enyeden, csak akkor szállították le az egyházi főtanács a tanodát a zilahiéhoz hasonló hatáskörű lyceumba.

Ez idő alatt a tanodának sok kegyes alapítója

akad; különösen nevezetes Hunyadmegye 8000 pengő frtos adománya, melyből az új épület homlokzatára fedél alá vétetett.

Igy érte a tanodát az 1848-ik évi zavar; a forradalom után több éven át pangás állott be életében, melyből az iskola helyén lakó alondnokok dr. Lészai Dániel és Nagy Ignác, Szabó György időközben meghívott igazgatótanár, s Papp István és Dáné István lelkész urak csak a kegyes pártfogók, jelesen gróf Kún Kocsárd szellemi és anyagi áldozatai ébreszték újabb, s mondhatni a hajdaninál szebb, mert jövővel bíró életre.

A nemes gróf Kún Kocsárd 17,000 frtyui adományával lehetővé tette az iskola épületének nemcsak kifolozását, hanem egy pompás szinte kétemeletes szárnyal megoldását, míg — az igazgatótanár ur szavai szerint, kinek ez adatokat köszönhetjük — Hunyadmegyének egy jóra való fia sines, ki ha megkerestetett, az anyagi gyógyszer nyújtásban, a pénzzel segélésben erejéhez képest részt ne vett volna.

A n. enyedi főtanoda is, bár forradalmi sebeiből még maga sem gyógyulva ki, 1859 óta a szászvárosi tanoda egy k tanárát fizeti, ezáltal lehetővé tévén, hogy e hazai végponti intézet korszerűen átídomított épületében s újult szellemi erővel hozzá foghasson azon működéséhez, mely nem csak a ref. felekezethez, hanem a hazának és közneveltségnek végső bástyája, világító pharosa e vidéken.

Ez előzményekből könnyen érthető, miért siettek a környék, sőt a távolabbi vidékek lelkesebb lakói is azon öröm- és egyszersmind hálátnepben részt venni, mely az ujon felépült iskolát a közhasználatnak átadandó volt. Az ünnepély részleteire szállva:

Május 28-án alkonyatkor a Kenyérmező felől ideérkezett szokatlan mozgalom lepte meg. Az ég boltján terhes felhők kavargottak, s szürke szárnyaikkal a várost félkörben övedző erdős bérceket csapkodták. Az utcákon tolongó nép csoportonként élénken társalog, vagy velünk együtt siet és megáll, — a reform. gymnasium földszitett új épülete előtt, melynek főbejárata fölött rávont lepel fed egy színes papírral bevont négyesüggöt.

Pontbann 8 órakor erős tarackklövés rázkodtatja meg a levegőt. Élénk nyüzsgés támad; az ablakokban és papir négyesügg alatt lángocskák gyulnak, lobognak. A 2-dik lövésre a mozgás, tévé kenyés még nagyobb lesz; 3-dik lövésre minden ablak egyszerre gyertyafényben uszik, a lehulló lepel mögött csinos transparent villan elő, rajta e két sor:

Élek, jer nézd, im Kún gyűjtva a fény, de teKintsd benn,

ott csak külfényt látsz, benn ragyog üdvöt adó.

Az aláhúzott betűk színe fehér, a többi vörös, az áttetsző cifrázatoké zöld. A fehér betűkből e három szó lép előnkbe: Éljen Kún Kocsárd.

Meg van fejtve a talány; gróf Kún Kocsárd neve a szászvárosi reform. tanodáéval elválaszthatatlan egybe van forrva: e tanoda a földszintelési ünnepélyének nyitányát mutatja be a közönségnek.

A legsűrűbb tömegből megzendüi Kölcsey hymnusza, s minden e percz fontoságát átérző lélek burjait rokonszenves rezgésbe hozza: „Megbűnhődte már e nép, a multat s jövendőt!” a mai est egyik töredéke az ég azon adományainak, melyeket a költő a „vig esztendő” eseményei közé soroz.

Megkísértém rövid rajzát adni az épületnek ezen századokra ható emlékezetes pillanatban:

A szászvárosi új tanoda két emeletes; két szárnya két utcára néz, minden soron 9 ablak, s így tekint 50 kivilágított szemével környezetére. A fő utcaai oldal legfelső ablakaiból rendre 7 nagy lobogó lengeti vitorlát, a közép soron a transparent mellett kétfelől még kettő; a 10-dik a mellékutca felső szeglet ablakán van kidugva. Ezen ezüst rojtalt segélyezett új lobogókat a tanoda 10 osztálya számára az osztályok közöltségén vásárolt háromszintű selymekelmékből összevarrta Torma Zsófia kisasszony; a fehérmező közepén egymás mellett Magyarhon és Erdély kettős külön cimere.

A zenekar 3 óra hosszat egyre szól, a közönség jön, megy, de el nem apad; közte 24 öntudatos, derült arcú idegen neve után tudakozódik, egy-egy hang, ezek az erdélyi ref. fensőbb tanodák tanárai.

Szászvárosnak és a két magyar haza minden igaz fiának nemzeti örömeztéje volt ez.

Május 29-dikén reggel 9 óra előtt az egybegyűlt tanárok, kikhez csatlakoztak a vidéki lelkészek és birtokosok, másodsor gyűltek a szászvárosi első pap lakába gróf Kún Kocsárd tiszteletére (első tiszteletüket 28-án este 7 órakor tevék) innen a ref. egyházba mentek.

Papp István első pap könyörgött, Dáné István második pap alkalmi beszédet mondott, Szabó György igazgatótanár az intézett szellemi épület-köveiről értekezett. Közben műkedvelők éneke, 12 órakor végződött. A részletekről holnap.

Utóirat. Délután 2 órakor 200 terítéki ciszébédnél ült a részvevő közönség a Széchenyi szaloda nagy termében, midőn „égés van” vészkiáltás zavará meg a kedélyes pohárköszöntések sorát —

Boradok kimondani: a szemben álló új épületszárny fedele alól füst és láng kezdett emelkedni; leirhatlan ingerültséggel rontanak a tűz oltására, néhány percz alatt a tűz el van fojtva. A padláson elbujva egy oláh kocsist találtak, s a kemény mellett egy gyufa csomagból néhány szálát. A tettes elfogott.

Holnap, ha kedélyem és az ügy tisztul, többet.

Sz. + Sz.

Hazai intézetek

A déézi jótékony nő-egylet igazg. választmányi ülése május 14-én 1865. m. Wéer Katalin elnöksége alatt: Tárgyak.

1) Közlebbi ülés jegyzőkönyve hitelesített. 2) A folyó évi tavaszi közgyűlés határnapjával június 8-ika tűzött ki, miről is az egylet minden tagjai értesítendő.

3) Kérelmes Pálffy Sándorné kérelmére elhatározott, hogy a kérelmesné süket-néma gyermeke részére egyszer mindenkorra 10 oszt. forint segélypénz adassék; mi által a szegény sorsu, szerencsétlen gyermek csizmadia mesterség tanulására segítessék.

4) Részvényes tag t. Veres Imréné úraszony május 4-én történt halála szomorú tudomásul vétetvén, határozott, hogy a boldogult 6 évi kötelezettséggel aláírt részvény kötvénye küldessék viseze férje t. Veres Imre urhoz.

5) Határozott, hogy a déézi jótékony nő-egylet, a folyó év őszin ipar- és terményárlatot rendezzen; melynek rendezése feletti intézkedés, az elnökségre bízatik.

6) Az egylet több tagjai által második félévi alapító és részvényes tagsági díj fejében befizetett összeg, 42 forint 70 kr. pénztári bevételre utalványoztatott.

Déész, május 16-án 1865.

közi Keresztes Nándor,
egyleti titkár.

Különfélék.

* Ha a szállongó híreknek hitelt lehet adni, a Felsőegye megígéri méltóztatott, hogy a magyar országgyűlést személyesen fogja megnyitni.

* Figyelmeztetjük közönségünket, hogy muzeumunk megnyitása ünnepharmanapján, azaz e. f. hó 6-án délelőtt 10 órakor fog megtörténni a muzeum-kertben.

* A hat évtől fogva itt állomásozott kitűnő katonai zenekar pár hónapra Fehérvárra van áttéve. A szokásos sétatéri, piaci és estéli zenék elmaradtak tehát. E hiányt a sétatér gondozója igen ügyesen úgy kárpótolta, hogy legközelebb a Pongráncz testvérek zenekarát működtette a szokásos időben. A régtől fogva várt és sürgetett öntözést is életbe léptették, egy lépéssel tehát előbb vagyunk. Ennyi confortot csakugyan megérdemel a mi közönségünk is, a nélkül, hogy az elkényeztetéstől lehetne tartani. A sétatér ügyét folytonos figyelemmel fogjuk kísérni jövőre is.

* Figyelmeztetjük a közönséget, hogy Stein János könyvkereskedésében Veress Ferencnek régebbi kitűnő szép fényképei tetemesen leszállított árban kaphatók. Az eddig 50 kros arczkék most csak 35 kr. Öt darab 1 ft 50 kr, tíz darab 2 ft 50 kr, husz darab 4 ft. A vidéki megrendeléseket Stein János könyvkereskedése pontosan eszközli.

* Marosújvári levelezőnk arról tudósít, hogy az ott dühöngött typhusos kórjárvány szűnni kezd, mit sok tekintetben Kornaly Bogdán, megyei orvos, buzgalmának lehet köszönni.

* A napokban hunyt el Balogh Pálné született Popovics Mária élete 56-ik évében. Az elhunytban selyemtermesztésünk egyik legkitűnőbb kezelőjét veszítette el. Gazdasági kiállításainkon be voltak mutatva selyem-szővelei is, melyek általános figyelem tárgyai voltak mindig. Valóban Balogné elhunytja kétszeres veszteség!

— Kimutatás a kolozsvári kisegítő pénztár-egylet forgalmáról május havában 1865.

Bevételek:	
Pénztármaradék a m. hóról	3,913 ft 1 kr.
49 új tag 86 részvény után 5 frt	430 " "
Havi, rendes és rendkívüli bevételek	31,067 " 97 "
Könyvdíjakban	49 " "
Kamat, provisio és váltódíj	2,657 " 89 "
Bélyegdíjakban	150 " 95 "
516 tag által visszafizetett kölcsön	139,095 " "
A bevételek összege	177,363 " 82 "

Kiadások:	
534 tagnak kölcsön	152,535 ft — kr.
Tisztviselők fizetése	181 " 32 "
Irodai kellékek	5 " 15 "
Bélyegre	160 " "
Kamat	44 " 55 "
Töke-visszafizetés	15,089 " 76 "
Segélyezés	25 " "
Pénztármaradék	9,323 " 2 "
	177,363 " 82 "

Kolozsvárt, május hó 31. 1865.

Tauffer Ferencz, Gelth János, Wagner Frigyes, igazgató. könyvezető. pénztárnok.

* Ismét egy új takarékmagtár felállításáról tudósítanak. Ugyanis küküllőmegyei Királyfalva helységéből írják, hogy a részükre jutott 60 forint

segélypénzből megalapíták a kölcsön takarékmagtár, s 75 véka gabonát azonnal ki is osztották a mult hó 29-én a segélyt igénylők között.

* Örömmel jelentjük, hogy hazánk egyik leghíresebb szőlő-gazdája, nyugalmazott királyi táblai rendes ültető, Gál János ur az idénre is több szőlőfajokból határozott gyökereket és sima szőlő vesszőket kiállítani és eladni, mit sietünk olvasóinkkal a végre közölni, hogy mivel szőlő iparunkra nézve elkerülhetetlen, hogy a borral egy megnyitandó vasúti közlekedés útján reméltek külkereskedésre a legnemesebb fajokat termesztjük, belkereskedésünk tekintetében pedig azokat miveljük, melyek mind mennyiség, mind minőség tekintetében jól fizetnek: sicsenek szőlő birtokosaink ezen alkalmat felhasználni, és minél előbb, legfeljebb június végéig megrendeléseiket egyenesen Gál János urhoz, a maros-vásárhelyi postára intézendő levelekben, annál hamarabb megtenni, minthogy az idén a gyökere porhajások készítésével a szőlők sebes fejlődése miatt sietni kell, mintán azon szőlőkben a virágzás már május 27-én megkezdődött. A nála tanáltató szőlőfajok következők. 1) Szabella kis szemű. 2) Szabella nagy szemű. 3) Passa tutti (muskotály király) 4) Musqué croquant (ropogós francia muskotály) 5) Musqué d' Alexandrie blanc (kecskecsüti fehér muskotály). 6) Smyrna muskotály. 7) hamvas muskotály. 8) fekete muskotály. 9) hazai sárga muskotály. 10) Genuai fehér. 11) Decandolle veres. 12) Uva Reginae. 13) Pineau grise. 14) Burgundi. 15) Molnár szőlő. 16) Málvázi. 17) Chasselas blanc, croquant, közönséges, és reczés levelű (gyöngyszőlő). 18) Chasselas veres. 19) hazai fehér kecskecsüti. 20) hazai fekete kecskecsüti. 21) Appuljai. 22) Rizling. 23) Veres Tramisii. 24) Veres bakator. 25) Körver szőlő. 26) Király szőlő. 27) Som szőlő. 28) Járdován. 29) Vékony haju. 30) Sár-fehér. Ára az 1-sőtől a 13-ig a sima vessző százának 5 frt, egy gyökere porhajósnak 10 krajczár; a 14-től a 24-ig a sima vessző százának 3 frt, egy gyökere porhajósnak 6 krajczár; a 22-ik és 23-ik fajból a sima vessző ezere 10 frt egy gyökere porhajós 3 krajczár; a 24, 25, 26, 27, fajokból a sima vessző ezere 7 frt 50 kr. egy gyökere porhajós 2 kr. a 28, 29, 30 fajokból a sima vessző ezere 5 frt; egy gyökere porhajós 2 kr. Árok szűrtet után, az átvételkor fizetődik; ki azonban a megrendeléskor előre megkötendő, előbbisége leand.

* Rómából írják a külni lapok: „IX. Pius, ki 1792. május 13-án született, szombaton tölté be 73-ik születés-évét, jelenvolt barátjai és távollevő rokonai jókívánatai közt. Azonkívül a távira még az Alpeken és a tengeren túlról is több szíves üdvözlöt hozott. A pápa egész nap igen megindult hangulatban volt; a billard-játékot is, melyet mgr. Stellával szokott játszani, elmulasztotta e napon, később azonban fölvidámlt a kerti sétára. Hívei meg vannak győződve, miként kormányának vége még egyszer ugyanazon fényben fog ragyogni, mint egykor annak első napjai, és ő maga közlebb több alkalommal akként nyilatkozott, hogy egy belső hang mondja neki, miként a Viktor Enanuellal kötött egyezmény annak jele lesz, hogy Olaszországban nem fog többé válaszfal emelkedni az egyház és állam közt. Az új püspökök megerősítése végett azonnal megtartatik a consistorium, melyet a láptalan választások eredményei beérkeztek.

* A „Presse” óvatos reservával közli, hogy a bécsi egyetemi burschenschaftok több tagjának lakásán a rendőrség házmotóztást tartott. A hivatalos parancs fölmutatása után kettőnél a jegyzéket lefoglalták, melyekben az egyes gyűléseken tartott vitatkozások leírva valának. Az egyetemen e miatt tegnap nagy izgatottság uralkodott.

* A nazarenusok gyermekeit — mint a „Sz. H.”-nak írják — Hold Mező-Vásárhelyen egyre másra keresztelik karhatalommal, rendesen két zsaand teljes fegyverzetben kíséri a kis világpolgárt, kinek szülei a miatt szegülnének a keresztelés ellen, hogy fiok ne legyen katona; de hogy a leányokat miért nem keresztelik meg, az még nem jutott nyilvánosságra. Levelező még egyet mást közöl a nazarenusok szertartásaiból. Így mikor imádkoznak, kendőt takarnak fejükre, sohasem káromkodnak, szeszest italt nem isznak, vagyonukat közbirtoknak tekintik, de csak akkor, ha másé forog kérdésben. Főprófétájuk egy pesti iparlovag lenne, ki elegans öltözötben, s olykor-olykor fehér kezttyűben, szokott közöztük megjelenni. Összekötötték igit terjedtek s a hatóság minden beavatkozás dacára, máig sem sikerült őket teljesen szétosztlatni.

* A Nobel svéd mérnök által feltalált szétrobbantó olajjal (Nictroglycerin) Hamburgban közlebb tettek kísérleteket, melyek igen sikeresek voltak. Így egy 3 mázsanyi tömör ültővas, melybe hat új mély és három negyed új átmérőjű lyukat furtak, s ezt $\frac{1}{10}$ font ily olajjal töltötték meg, első kísérletkor megpedt, a második alkalmával teljesen szétrobbantott, s ekkor egy nagyobb, 100 fontnál nehezebb darab körül-belől 40 lábnyi távolra löketett. Ez olajjal igen egyszerűen kell bántani, s nem is jár veszélylyel, mert rázás, dörzsölés, 100° C. ig terjedő melegítés, sőt égő gyufa által sem explodál, ezt csak 180° C. ig terjedő melegítéssel gyújtócsövek, nagyszárazú nyomás s erős ütés által lehet elérni. Minthogy az olaj szét-

robbantó ereje nyolczszor nagyobb, mint a löporé, s így a széttobbantásra furt lyukak kisebbek lehetnek, mint a löpornál, nem kétkelhetni, hogy Nobel mérnök találmánya alagút s más ilyenmű építéseknek a löport háttérbe nyomja.

* Flenry tábornok, ki Algir belsejébe való kirándulás alkalmával a császár mellett ült, önkénytelenül balkau mormogá: „Mennyire megváltozott az ország 12 év óta?” — „Mennyire ámitottak 12 év óta?” — felelt a császár. — Egy gyarmatos bába elé érkezve a császár azt kérdezte a tulajdonostól, hogy vajjon megelégedett-e. „Sire, körülbelül volt a felelet — csak a végleges bírtok-czimet várom, de már 10 év óta hiába.” „Kérnie kell!” szolt a császár. „Azt már régóta tettem, százszornál többször utaztam Algirba, de mindig hiába. Sire, felséggel még csak lehet beszélni, de egy püflettel sohasesem!”

— Megjelentek „Magyar eredeti regénytár” 12. 13. kötet. Garasos Aristokracia. Regény, írta Vas Gereben. I. II. rész. Pest. Kiadja Hartleben Adolf, 162 és 166 lap. „A gyümölcsfa tenyésztés rendszere.” Huszty József kertész közreműködésével szerkeszté Kacziány Nándor megyetörvényszéki tanácsos. Aradon, Réthy Lipót nyomdájában, 106 lap. Ára 80 kr.

* Gelencsér rabló-vezért, ki harmincz-nál több rablásban vett részt, a katonai rögtön bíróság kötel általi halálra ítélte. Az ítélet rajta és társain Nagy-Bajomban fog végrehajtani.

Politikai hírek.

Angolország. London, május 27. A „Times” tegnap esti city-cikkében írja: „A ma érkezett amerikai tudósítások nagy aggodalmat ébresztettek. Politikai tekintetben mindenesetre kedvező körülménynek tekintik, hogy az Egyesült Államok és Mexico, Franciaország vagy Anglia közti vita lehetőség, mely az által támadhatott volna, ha Jefferson Davis az Egyesült Államokból megszökövén, kiszolgáltatása követeltetett volna, most már végleg el van hártva. Azonban a közönséget különösen érdekli, hogy mikép fognak vele bánni, nem csupán azon pár évert, mennyit egyes ember élhet, hanem azon hatás miatt, melyet a Davis irányában eljárás szükségképp gyakorolhat.

Franciaország. Páris, május 27. A „Moniteur” ma reggel rendkívül kapós volt, a Napoleon hehez szóló levél miatt, s a város mindenféle köreiben csak erről beszélnek. A császár levele, s még inkább a hg leküszöbése által nagyobb fontosságot nyert az ajaccioi beszéd, s habár a császár levele a legtekélyebb hangon van fogalmazva, mégis sokan nem tudják megfogni, hogyan beszélhetett volna egy hg egészen saját felelősségére. A császár levelét külön futár hozta, tegnap érkezett vele Párisba s a herceg még tegnap kihíratáson volt a császárnénál. A hg levele, melyet egyedül a „Presse” közöl, nagyon szárazon van fogalmazva, s jól illik, a császár levelének tartalmához. A hg rendelkezésre álló lapok közül egyedül a „Presse”-nek volt bátorasága Napoleon herceget választás közöl. Az „Opin. Nat.” nem akarta közölni, mivel már úgy is nagy a rovása, s közelebb csak úgy menekült meg a betiltatástól, hogy Gueroult nagyon könyörgött a belügyminiszernek kegyelemért.

A „France” ezt mondja: „Napoleon csász. herceg ő fensége beszédét közölve, jelentettük, hogy azt részrehajlatlanul megvitattán előadandjuk azon pontokat, melyek elválasztottak bennünket azon politikai programmtól. De felfogván azt, hogy az ily polemika a császár távollétében a közvéleményt igazgathatják, nem vonakodtunk feláldozni személyes érzelmeinket a lecsillapodás iránti vágyunk, a mivel az egész párisi sajtó engedett hazafüi közérzelemmel. Most, a császárnak Napoleon herceget öcséséhez intézett levele után érthető, ha nem tartjuk sem lehetségesnek, sem illőnek oly tény vitatását, melyre nézve a fejedelem, a császári család feje nyilatkozott.

A „Gazette de France” természetesen örövend a hg megdorgáltatásának, s Persigny herceget is megintetni szeretné római levele miatt.

A „Temps” következő sorokkal kíséri a császár beszédét: „Ugy látszik, mintha nem volna helyen, a császári levél felett véleményét mondani. Ezen összeütközés fejünk fölött történik, s az inkább az egyszerű constatio, mint discussio tárgya. Napoleon herceg egy politikai programot fejtett ki; a császár kijelenti, hogy ezen program csak kormánya ellenségeinek szolgálhat. Magunkban ezen tényekben foglaltatik fontosságuk, és senki sem adhat hozzá semmit.”

Az „Avenir National” következőleg fejezi ki véleményét: „Hasztalan keresnők, még az első császárság történetében is, példáját azon megdorgáltatásnak, a melylyel oly jelentékeny személyiség sújtottat volna, mint a minő Napoleon herceg az államban. Mint mester soha sem beszéltek fentebben, s alattvaló soha sem utasítottat vissza fejedelmiebban a kötelesség és hierarchiai alárendeltség sorába. Mindazáltal el kell ismerni, miszerint ha a levél szigorú is, igazságos és szorosan a császári kormány-rendszer logikájához illesztett. Ezen rendszerben csak „egy akarat és egy actio” létezik — a császáré; ezen akarat mellett más akarat meg nem engedhető; ezen actio mellett minden más actio alkotmányellenes. Ezt felelte Napoleon herceg akkor, a midőn beszédében a napoleoni

bagyományról beszélt. Ezen hagyományt a császár ismeri, azt érti és jobban gyakorolja, mint ő (a herceg)! erre emlékezteti, ahoz visszavezeti, s kijelenti, hogy attól nem szabad többé eltérnie. A császár levele előtt, Napoleon herceg a szigorúan kijelölt kötelesség és igen bizonytalan vágyak között állván, magaviselete különös, beszéde megmagyarázhatlan, állása hamis volt. A császár levele mindent egyszerűsít; a herceg erkölcsi állása megváltozott; magaviselete és beszéde hasonlóképpen meg fognak változni. A midőn a császár tudtára adja, hogy családjában és kormányában nem létezik csak egy actio és egy akarat, egyszersmind szabályt állít fel magaviseletére nézve, s Napoleon hercegnek, mint a császárság első hercegének példát kell adnia engedelmessége iránt. Bizonyynal nem is mulasztandja el azt tenni.”

Olaszország. Róma, máj. 20. Szembetűnő szünetelés vehető észre a jezsuita, kamarilla és legitimista párt törekvéseiben, melyekkel a pápát visszatartóztatni igyekeztek kibékülési szándékától, és pedig azóta, hogy Merode, ezen felekezett főzázslósa, kinyilatkoztatta rendületlen elhatározását. Ezen alkalommal jónak vélte Merode elbeszélni a pápa előtt, hogy milyen kedvezőtlen benyomást tett az európai legitimista pártira a római udvar és Olaszország közti alkudozások híre, s hogy mennyire fozozódott még ama benyomás annak hallatára, hogy ő szentsége milyen udvarias szívesseggben részesíti Vegezzit. Erre a pápa — mint Rómában szájról szájra beszélük — hirtelen, ingerült, de szilárd hangon azt felelte Merode-nak, hogy ha a legitimisták a szent szék iránt valóban olyan hü ragaszkodással volnának, a mint beszélük, akkor nekik kellene az elsőnek lenniök, a kik az ő mostani magatartását örömmel üdvözölnék, még akkor is, ha azáltal az egyház egyenmély anyagi érdekei rövidsége szenvednének. Merode ilyen hangot még sem várt, s elképelve vonult vissza, és még az nap beadta leküszöbését. Ennek következtében a pápa magához hivatá s megparancsolta neki, hogy tartsa meg továbbra is társzját. Ezen alkalommal Antonelli is jelen volt, s állítólag kibékült Merodeval, miután a pápa ismételve és határozott hangon kinyilatkoztatta, hogy akarata változhatatlan, és hogy az encyclica s újabb allocutioi legutolsók azon lépései között, melyek merőben ellenkezők azon iránynyal, a melyet trónra léptekor föltett szándéka volt követni. Ezen szaváltások a f. hó 10- és 14-ike közötti időre esnek, s azóta a kamarilla és a legitimista párt más burokat pengetnek; most már ők is helyeslik a Victor Emanuel kormányávali alkudozásokat, de minden francia beavatkozást visszautasítanak. Most már azt hallani, hogy Merode a Florencezel létesülendő kibékülési feltéti örömeiben odáig ment, miszerint felajánlkozott a szent atyának, a katonai kérdések feletti közbenjáróul, s egy tervezeten dolgozik, melynek tárgya Róma elfoglalása olasz csapatok által, és a mely a Victor Emannellel megindítandó katonai egyezkedések alapjául volna szánva.

Németország. Hamburg, máj. 25. A „Hamb. Börsenballe” bécsi levelezője írja: Igaz ugyan, hogy Rómában Vegezzivel eddigéig még csak egyházi dolgok felett alkudoztak; azonban beavatott s az osztrák kormány légkörén kívül eső körökben bizonyossággal tudni vélük, hogy az alkudozások egy olasz, mint római részről azon határozott megállapodással kezdettek meg, miszerint azok eshetőleges eredménye alapján igyekezni fognak a politikai kiegyezkedést elérni. — Ugy hallani, hogy épp oly bírtól érdemű, mint pozitív bizonyítékok léteznek, melyek ezen véleményét támogatják, s idevonatkozólag egyenesen magát a pápát emlegetik. IX. Pius ugyanis nem csak személyesen kinyilatkoztatta volna Victor Emanuel küldötte előtt, hogy mennyire óhajta az ő kedves Olaszországgal (dilettissima Italia) a kibékülést, hanem azon eshetőségtől is szólott volna, miszerint Rómában a francia foglalt sereg olasz őrség válhatná fel annak idejében, mely eshetőség bekövetkezését senki sem óhajta forróbban, mint ő maga. Turinban és Párisban a legapróbb részletekig tudva vannak a pápa ezen beszélgetései, de Bécsben vagy nem tudnak róluk, vagy szantszándékosan úgy tesznek, mintha semmibe sem vennék azokat. Austria állítólagos föntartása sincs egészen tisztában. E részben azt hallani, miszerint Bach báró, habár tisztán kath. érdekeknek mondatnak is az Olaszország és Róma közt folyamatban levő alkudozások — félhivatalosan is, hivatalosan is és pedig ismételve kinyilatkoztatta volna Antonelli bíbornoknak, hogy a császári kormány azon reményt vélte táplálhatni, miszerint a pápa kormánya Piemonttal nem fog a politikai alkudozások terére lépni. Erre vonatkozólag Bach bárónak is tette megnyugtató nyilatkozatok Rómában, s a pápa nunciusa msgr. Falcinelli is megnyugtatólag nyilatkozott Bécsben. Mindamellott nem lehet mégis bizonyos a bécsi kabinet, hogy ha még nem történt volna is, nem fognak-e kiegyezkedésre vezető lépések tétetni Florence és Róma között, melyekről Bach b. majd csak akkor szerezhet tudomást, mikor már meg lesz az alap vetve. Azt kell ugyanis tudni, hogy a római főpapság körében létező osztrák pártot hatalmas befolyások által tartják mindentől, a mi képes lehetne az Olaszország és Róma közötti közeledést mindjárt kezdetben és elvileg kétségessé tenni.

A „Köln. Ztg.” levelezője írja: Elgondolhatni, hogy milyen hatása volt azon levél közöltetésének a „Moniteur”-ben, melyet a császár Napoleon hercegehez írt. Mint a derült időben lecsapó menyő. A herceg maga épp úgy nem várta, mint általában senki, ajaccioi beszédének s magatartásának illetően elítéltetését, s csak tegnap délután vette a hg hírt ezen eseménynek. A császár levelét csak este kézbesítették neki. Azt, hogy a „Moniteur” hallgatott beszédéről, úgy tekinté Napoleon herceget, hogy ezzel már mindenben töltek, és valóban hitte, hogy III. Napoleon a dolog lényegére nézve egy értelemben van vele. Annál nagyobbak kellett lenni kiábrándító meglepetésének. Mondják ugyan, hogy a megintéssel egyszerre bizalmas levelet is írt volna a császár öcséséhez, melyben úgy állítja levelét elő, mint a melyet szükségessé tett valamennyi tanácsosának s az európai diplomatiának felindulása, azonban inkább alaptalannak tartható az egész bir. E mellett bizonyít a hgnek a titkos tanácsból kilépése s a kiállítási bizottmány elnökségéről lemondása. Ugy hallani, hogy a hg egyelőre Olaszországba utazik el.

Amerika. Newyork, máj. 17. Jefferson Davis elfogatásáról írják: Willson lovassága f. b. 10-én elfogta Jefferson Dawist feleségével, fi- és nővérel, továbbá Regannal a conföderáltak fő posta igazgatójával, Harrison, Johnson, Morris, Sybheck ezredesekkel s más törzstisztekkel együtt. Egy Willsonról érkezett sürgöny jelenti, hogy Dawis látva meglepetését hirtelen töl rubákba ültözött, s az erdő fái közé rejtőzött, de az üldöző katonák nyomban követték. Eleinte védni akarta magát egy késsel, hanem a mint pisztolyt szegeztek neki, megadta magát. A „Newyork Times” bizonyosnak tartja, hogy Lafayette erődbe fog vitetni, s tanácsolja, hogy a lázadás szégyenére át kell őt adni a hóhérnak. A „Herald” sem hiszi, hogy Dawis kikerülne a halált. A „Tribune” reméli, hogy az amerikai népméltóságnak oltalma alatt mint folyolyal (mint hadifogolyal?) fognak vele bánni.

Az összekülvései pörben kihallgatott tanuk vallják, hogy Boothot látták Canadában Saunderrel beszélgetni. Both Virginiában is tartott volna titkos összejöveleteket conföderált tisztekkel. Az elfogottak mind vasra vannak verve.

Louisianában s Texasban meetingek tartatnak a háboru folytatása érdekében. Az unio részéről New-Orleansban Texas elleni expeditióhoz készülnek. Brown georgiai és Vance észak-karolinai kormányzók el vannak fogva. Montholon, a francia követ, midőn megbízó iratát Johnsonnak átadta, a francziák császárnak azon óhajátat mondá ki, vajha tökéletesen helyreállna a béke az amerikai continenson. Azt mondá, hogy Franciaország mindenkor kedvtelenséggel fogja látni az Egyesült államok jólétének és nagyságának megszilárdulását. Végül ezt mondá: „Ő Felsegkeit és Franciaország az Egyesült államok iránti mély rokonszenz által lelkesítettve, a többi nemzetekkel közösen vettek részt azon fájdalomban, melyet az Egyesült államok kormányának és népének egy utálatos büntetést okozott.” Johnson pedig így felelt a francia követ szavaira: Azon bizalom, melyet ön kormányfőjénél élvez, szélsésképp bizalmat ébreszt ön szavai iránt, ama politikára vonatkozólag, melyt a császár az Egyesült államok irányában követni szándékozik. Az Egyesült államok hagyományos rokonszenzvet táplálnak Franciaország iránt, a mely csak növekedhetik és javulhat; mert nem lehetne azt megakasztani más kép, mint valami rendkívüli véletlen esetek által, a melyek egészen a szokott számítások körén kívül esnek.” Végül abbéli reményét fejezé ki Johnson ur, hogy Montholon ur küldetése bizonyára csak erősíteni és állandóbbá tenni fogja a két kormány között fönnálló jó egyetértést.

Az Egyesült államok tekintélyének njra felélesztésére s a törvények kezelésére nézve Virginia állam határain belül a következő végrehajtó rendeletet bocsátott ki: „Ezennel rendeltetik, a mint következők: 1) Semmisnek nyilvánítatnak minden rendszabályai azon politikai, katonai és polgári szervezetenek, melyek Virginia államban a lázadás és felkelés ideje alatt az Egyesült államok törvényei és tekintélye ellen valának irányozva, és a melyeknek ideig óráig volt illetőleges főnökei Jefferson Davis, John Lettcher és William Smith valának. Mindazon személyek, a kik az egykor Richmondból való Jefferson Dawis és társai, vagy John Lettcher, vagy William Smith és társaik alatt bármilyen politikai, katonai vagy polgári hatalmat méltóságot, bíróságot avagy szabadalmat gyakorolnak, igényelnek, avagy gyakorolni próbálnak stb. az Egyesült államok elleni lázadónak tekintessenek, elfogassanak, és a szerinti bűnasmódban részesülendők. 2) Az államtitkár elkezd mindazon törvényeket életbe léptetni, melyek az ő kezelése alá tartoznak, és a melyek Virginia geographiai területére vonatkoznak. 3) A pénzügyminiszer haladék nélkül előterjeszt az illető hivatalok, adó-ülnökök, adószedők stb. betöltésére megkívántató egyéneket s alkalmazásba kell azonnal hoznia az Egyesült államok jövedelmi törvényeit az említett geographiai területen. Ama hivatalok betöltésénél elsőség adandó alkalmas és loyális helybeli egyéneknek. Ha azonban az illető kerületben alkalmas egyének nem találhatók, akkor más államból vagy kerületekből való egyének alkalmazandók. 4) A főposta igazgatónak kötelessége a postahivatalokat és postavo-

nalakat rendbe hozni, s az Egyesült államok idevonatkozó törvényeit alkalmazásba hozni a mondott állam területén, s az illető hivatalokat loyális helybeli lakókkal betölteni; ha pedig ilyen alkalmas személyek nem találhatók, más államokból s kerületekből valókkal tölts be azokat. 5) A nevezett állam kerületi birái a congressus határozatai értelmében tartoznak bíraskodni. A föállamtigysz utasítást adand az illető hivataloknak a panaszlevelek beadása, elközbás alá eső vagyonok körülíli eljárás, ítélet-hozások s fölebbterjesztések stb. iránt. 6) A hadügyminiszer egy főmarschall-profosz segédt és olyan marschall-profoszokat fog minden kerületébe kinevezni a mondott államnak, a minőkét alkalmasnak s czélszerűnek fog tartani. 7) A tengerészeti államtitkár a nevezett állambatárai között átveend minden a tengerészet körébe tartozó közvagyon, és életbeléptetendi a congressus határozatainak mindazon pontjait, melyek a nevezett állam batárai között alkalmazhatók. 8) A belügyminiszer hasonlóképpen életbeléptetendi a belügyekre tartozó törvényeket. 9) Hogy a szövetségi alkotmány köztársasági kormányformájának biztosítása batályos legyen, s a bel-törvények előnye és biztonsága életbe léptetessék, s a béke tökéletesen helyre legyen állítva a nevezett állam egész területén Francis Pierpoint, Virginia állam kormányzója a szövetségi kormánytól minden kellő és szükséges segélylyel fog támogatottatni, a törvényes rendszabályok batályos érvényesítésére. Andrew Johnson.

Ujabb. Páris, máj. 30. Hisszerint a császár Ajacciot meg akarja látogatni. A katolikus párt számos notabilitásai, kik eddig a tuillériákban meg nem jelentek, a császári levél folytán a látogatásra magukat bejegyeztették. Napoleon herceg irásban átküldte a császárnénak elbocsátási kérelmét, mire ez nagyon engesztelőleg válaszolt. Több képviselők csatlakozási látogatása a levél alkalmából Cassagnacól Garnier által indítványoztatott. A herceg biztosít, hogy elbocsátási irata a „La Presse”-ben tudtán és akaratán kívül jelent meg. Az államminis-ternél tegnap tartott értekezleten azon tanácskoztak, valjon a röpirat alakjában megjelenendő beszéd kibocsátassék-e; az első kiadás, bélyegtelen lévén, elkösztatott. Napoleon herceg a Bonaparte család történelmének első kötetét nyomtatás alá adta.

— Páris, máj. 31. Miksa császár kabinetü főnöke, Eloin Washingtonból ide érkezett. Johnson vonakodott őt elfogadni. Miksa császár Orizabán mulat, s hirszerint a koronáról lemondani szándékozik, ha az unio folyvást megtagadná a mexikói császárság elismerését.

Egy Algirből máj 27-ről kelt sürgöny szerint, 26-án d. e. a császár a „Solferino” hajóra ment, s miután jutalmakat osztott ki a hajóraj tisztjei közt, ama fregátot látogatá meg, mely az olasz hajóhad admiráli lobogóját hordja. 27-én Algirből — az összetódult roppant számú európai s muzulman lakosság lelkesült üdvözlései közt — Philippevillebe indult. A kikötőbeni összes hajók, s az olasz s francia pánczélos-hajórajok fel voltak díszítve, s a tengerészek hurrah-kiáltásokkal üdvözlék a császárt. A hajók s erődök ágyulövései válaszoltak ama kiáltásokra. A napfényes idő még inkább növelé ezen megható látvány nagyszerűségét. A császár elindulása-kor így szolt az algiri polgármesterhez: „Teljes bizalommal távozom el Algir jövőjében, s mély hitel annak jövőbeli felvirágzásában.”

— Madrid, máj. 27. A cortes-gyűlés mult szerdai ülésében egy oly tag interpellatiójára, ki kárhóztatá a turini spanyol követségnek Florencebe át nem helyeztetését, a külügyminiszer így válaszolt:

„Képviselőnk, ki még Turinban volt, szabadságot kapott, hogy Spanyolországba jöhessen; ő már utban van, s addig, míg vissza fog indulni Olaszországba, lesz időnk határozatot hozni rendeltetési helye iránt. Azonban azon kérdés, hogy valjon Spanyolország képviselője Turinban legyen-e, vagy Florenceben, nem nagy fontossággal bir. Egyébiránt ezen kérdés még nincs eldöntve; azonban a statusquo megváltoztatása, s annak előre megítélése nélkül, hogy minő eljárás fogna az ország érdekében állani, némely általunk már tett, s netalán még teendő reclamatiók következtében, megtörténhetnék, hogy képviselőnk Florencebe menetele czélszerűnek fog találtatni. Hozzáteszem, mikép a kormány éppen nem feledkezett meg azon időről, mely még hátra van, a szeptember 15-i egyezmény végrehajtása iránti határidő lejártáig. Az alkudozások folynak; azonban lehetetlen e tárgyban bármit is mondanom. Mi föntartjuk a status quo-t, azt vélvén, hogy még nem érkezett el a percz, új politika fölavatására. Mi nem vagyunk Olaszországnak ellenségei, sőt inkább óhajtuk ezen népnek boldogságát, mely oly nagyszerű történettel bir, mely annyira megérdemli kortársai becsülését.”

T. és felelős szerkesztő DOZSA DÁNIEL.

